

<https://steigan.no/2022/10/det-store-spillet-i-ukraina-spinner-ut-av-kontroll/>

Det store spillet i Ukraina spinner ut av kontroll

Av

Jeffrey Sachs

-

6. oktober 2022

0

Shutterstock

Av Jeffrey Sachs, 1. oktober, 2022

USAs tidligere nasjonale sikkerhetsrådgiver Zbigniew Brzezinski beskrev som kjent Ukraina som et «geopolitisk omdreiningspunkt» for Eurasia, sentralt for både amerikansk og russisk makt. Siden Russland ser sine vitale sikkerhetsinteresser stå på spill i den nåværende konflikten, eskalerer krigen i Ukraina raskt til et kjernefysisk oppgjør. Det haster for både USA og Russland å vise tilbakeholdenhet før katastrofen rammer.

Siden midten av det 19. århundre har Vesten konkurrert med Russland om Krim og mer spesifikt, sjømakt i Svartehavet. I **Krimkrigen (1853–56)** erobret Storbritannia og Frankrike Sevastopol og forviste midlertidig Russlands marine fra Svartehavet. Den nåværende konflikten er i hovedsak *Den andre Krimkrigen*. Denne gangen søker en USA-ledet militærallianse å utvide NATO til Ukraina og Georgia, slik at fem NATO-medlemmer kan omringe Svartehavet.

USA har lenge ansett ethvert inngrep fra stormakter på den vestlige halvkule som en direkte trussel mot amerikansk sikkerhet, som dateres tilbake

til *Monroe-doktrinen* fra 1823, som sier: «Vi skylder derfor oppriktighet og de vennskapelige relasjonene som eksisterer mellom USA og disse [europiske] maktene å erklære at vi bør vurdere ethvert forsøk fra deres side på å utvide sitt system til enhver del av denne halvkulen som farlig for vår fred og sikkerhet.»

I 1961 invaderte USA Cuba da Cubas revolusjonære leder Fidel Castro så til Sovjetunionen for støtte. USA var ikke særlig interessert i Cubas «rett» til å alliere seg med hvilket land de ville – påstanden USA hevder om Ukrainas angivelige rett til å bli med i NATO. Den mislykkede amerikanske invasjonen i 1961 førte til Sovjetunionens beslutning om å plassere offensive atomvåpen på Cuba i 1962, noe som igjen førte til Cubakrisen for nøyaktig 60 år siden denne måneden. Den krisen brakte verden til randen av atomkrig.

Likevel har ikke USAs respekt for sine egne sikkerhetsinteresser i Amerika stoppet dem fra å gripe inn i kjernen av Russlands sikkerhetsinteresser i Russlands nabolag. Etter hvert som Sovjetunionen ble svekket, kom amerikanske politiske ledere til å tro at det amerikanske militæret kunne operere som det ville. I 1991 *forklarte forsvarsminister Paul Wolfowitz til general Wesley Clark* at USA kan utplassere sin militære styrke i Midtøsten «og Sovjetunionen vil ikke stoppe oss». USAs nasjonale sikkerhetstjenestemenn bestemte seg for å styrte Midtøsten-regimer alliert med Sovjetunionen, og å krenke Russlands sikkerhetsinteresser.

I 1990 *ga Tyskland og USA forsikringer* til den sovjetiske presidenten Mikhail Gorbatsjov om at Sovjetunionen kunne oppløse sin egen militærallianse, Warszawapakten, uten frykt for at NATO ville utvide østover for å erstatte Sovjetunionen. De vant Gorbatsjovs samtykke til tysk gjenforening i 1990 på dette grunnlaget. Men med Sovjetunionens undergang, trakk president Bill Clinton tilbake dette løftet ved å støtte utvidelsen av NATO østover.

Russlands president Boris Jeltsin protesterte høylytt, men kunne ikke gjøre noe for å stoppe det. George Kennan, USAs nestor for statsmakt med Russland, *erklærte* at NATOs ekspansjon «er begynnelsen på en ny kald krig».

Under Clintons ledelse ekspanderte NATO til Polen, Ungarn og Tsjekkia i 1999. Fem år senere, under president George W. Bush jr. utvidet NATO til ytterligere syv land: de baltiske statene (Estland, Latvia og Litauen), Svartehavet (Bulgaria og Romania), Balkan (Slovenia) og Slovakia. Under president Barack Obama utvidet NATO til Albania og Kroatia i 2009, og under president Donald Trump, til Montenegro i 2019.

Russlands motstand mot NATO-utvidelse ble kraftig intensivert i 1999 da NATO-landene ignorerte FN og angrep Serbia, Russlands allierte, og forsterket seg ytterligere på 2000-tallet med USAs valgte kriger i Irak, Syria og Libya. På sikkerhets-konferansen i München i 2007 erklærte president Putin at NATO-utvidelse representerer en «*alvorlig provokasjon som reduserer nivået av gjensidig tillit*».

Putin fortsatte: «Og vi har rett til å spørre: mot hvem er denne utvidelsen ment? Og hva skjedde med forsikringene fra [om ingen NATO-utvidelse] våre vestlige partnere som ble gitt etter oppløsningen av Warszawapakten? Hvor er disse erklæringene i dag? Ingen husker dem engang. Men jeg vil tillate meg å minne dette publikum om hva som ble sagt. Jeg vil gjerne sitere talen til NATOs generalsekretær Woerner i Brussel den 17. mai 1990. Han sa den gangen at «det faktum at vi er klare til ikke å plassere en NATO-hær utenfor tysk territorium, gir Sovjetunionen en fast sikkerhetsgaranti.» Hvor er disse garantiene?»

Også i 2007, da NATO tok opp to svartehavsland, Bulgaria og Romania, etablerte USA Black Sea Area Task Group (opprinnelig Task Force East). Så i 2008 økte USA spenningene mellom USA og Russland ytterligere, ved å erklære at NATO ville ekspandere helt til hjertet av Svartehavet, ved å innlemme Ukraina og Georgia, og true Russlands marinetilgang til Svartehavet, Middelhavet og Midtøsten. Med Ukrainas og Georgias inntreden, ville Russland bli omringet av fem NATO-land i Svartehavet: Bulgaria, Georgia, Romania, Tyrkia og Ukraina.

Russland ble opprinnelig beskyttet mot ukrainsk NATO-utvidelse av Ukrainas pro-russiske president, Viktor Janukovitsj, som ledet det ukrainske parlamentet til å erklære Ukrainas nøytralitet i 2010. Men i 2014 bidro USA til å styrte Janukovitsj og brakte en sterkt anti-russisk regjering til makten.

Ukraina-krigen brøt ut på det tidspunktet, med Russland som raskt gjenerobret Krim og støttet pro-russiske separatister i Donbass, regionen i Øst-Ukraina med en relativt høy andel av russisk befolkning. Ukrainas parlament forlot formelt nøytraliteten senere i 2014.

Ukraina og russiskstøttede separatister i Donbass har kjempet en brutal krig i 8 år. Forsøk på å avslutte krigen i Donbass gjennom Minsk-avtalene mislyktes da Ukrainas ledere bestemte seg for ikke å respektere avtalene, som krevde autonomi – indre selvstyre, for Donbass. Etter 2014 pøste USA inn massive mengder våpen til Ukraina og bidro til å omstrukturere Ukrainas militære til å være inter-operabelt med NATO, som det fremgår av årets kamper.

Den russiske invasjonen i 2022 ville trolig vært avverget dersom Biden hadde gått med på Putins krav på slutten av 2021 om å avslutte NATOs utvidelse østover. Krigen ville trolig ha blitt avsluttet i mars 2022, da regjeringene i Ukraina og Russland utvekslet et utkast til fredsavtale basert på ukrainsk nøytralitet. Bak kulissene presset USA og Storbritannia Zelensky til å avvise enhver avtale med Putin og til å slåss videre. På det tidspunktet gikk Ukraina bort fra forhandlingene.

Russland vil eskalere etter behov, muligens til atomvåpen, for å unngå militært nederlag og NATOs videre utvidelse østover. Atomtrusselen er ikke tom, men et mål på den russiske ledelsens oppfatning av sine sikkerhetsinteresser som står på spill. Skremmende nok var USA også beredt til å bruke atomvåpen under Cubakrisen, en høytstående ukrainsk regjeringsrådgiver **oppfordret nylig** USA til å lansere atomangrep «så snart Russland engang tenker på å utføre atomangrep», en sikker oppskrift på tredje verdenskrig. Vi er igjen på randen av atomkatastrofe.

President John F. Kennedy lærte om kjernefysisk konfrontasjon under Cuba-krisen. Han desarmerte denne krisen, ikke med viljestyrke eller amerikansk militærmakt, men ved diplomati og kompromiss, og fjernet amerikanske atomraketter i Tyrkia i bytte mot at Sovjetunionen fjernet sine atomraketter på Cuba. Året etter søkte han fred med Sovjetunionen og undertegnet en nedrustningsavtale, *Partial Nuclear Test Ban Treaty*.

I juni 1963 **uttalte Kennedy** den essensielle sannheten som kan holde oss i live i dag: «Fremfor alt, mens vi forsvarer våre egne vitale interesser, må atommaktene avverge de konfrontasjonene som bringer en motstander til et valg mellom en ydmykende retrett eller en atomkrig. Å vedta en slik kurs i atomalderen ville bare være bevis på konkursen i vår politikk – eller for et kollektivt dødsønske for verden.»

Det haster med å komme tilbake til utkastet til fredsavtale mellom Russland og Ukraina fra slutten av mars, basert på ikke-utvidelse av NATO. Dagens vanskelige situasjon kan lett spinne ut av kontroll, som verden har gjort ved så mange tidligere anledninger – men denne gangen med muligheten for atomkatastrofe. Selve overlevelsen til verden avhenger av klokskap, diplomati og kompromiss fra alle sider.

Originalens tittel: ***The great game in Ukraine is spinning out of control***

Oversatt for Steigan.no av Hans Snøfjell.

Jeffrey D. Sachs, professor i bærekraftig utvikling og professor i helsepolitikk og ledelse ved Columbia University, er direktør for Columbias senter for bærekraftig utvikling og FNs utviklingsnettverk for bærekraftige løsninger. Han har vært spesialrådgiver for tre generalsekretærer i FN. Hans bøker inkluderer *The End of Poverty*, *Common Wealth*, *The Age of Sustainable Development*, *Building the New American Economy*, og senest, *A New Foreign Policy: Beyond American Exceptionalism*.